

۱۵۹۸۳۳ - ۲۰۳۴۳۱۷

دانشگاه اصفهان

دانشکده علوم

گروه ریاضی

پایان نامه ی کارشناسی ارشد رشته ی ریاضی محض گرایش جبر

گروه های ۴- انگل دو مولدی

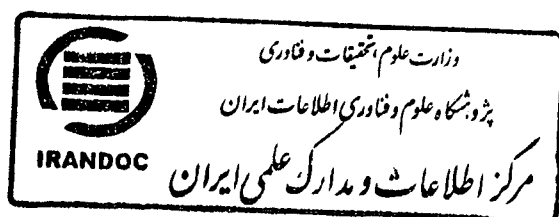
استاد راهنما:

دکتر علیرضا عبدالمهی

پژوهشگر:

نیما بلدی

اسفند ماه ۱۳۸۹

۱۵۹۵۳۳

۱۳۹۰/۳/۲۲

کلیه حقوق مادی مترتب بر نتایج مطالعات، ابتکارات
و نوآوری های ناشی از تحقیق موضوع این پایان
نامه متعلق به دانشگاه اصفهان است.

شبهه کارشناس پایان نامه
رعایت شده است.

بسمه تعالی

دانشگاه اصفهان
دانشکده علوم
گروه ریاضی

پایان نامه کارشناسی ارشد رشته ریاضی محض گرایش جبر آقای نیما بلدی

تحت عنوان:

گروههای ۴- انگل دو مولدی

در تاریخ ۸۹/۱۲/۱۵ توسط هیأت داوران زیر بررسی و با درجه عالی به تصویب نهایی رسید.

امضاء

با مرتبه علمی استاد

دکتر علیرضا عبدالهی

۱- استاد راهنمای پایان نامه

امضاء

با مرتبه علمی استادیار

دکتر جواد باقریان

۲- استاد داور داخل گروه

امضاء

با مرتبه علمی استادیار

دکتر محمد جواد عطایی

۳- استاد داور خارج گروه

۸۹/۱۲/۱۵

ستایش خداوندی را سزا است که با آفرینش مخلوقات، بر انسان مانتی کرو و بابرمان و دلیل خود را بر قلب ایشان آشکار کرد. مخلوقات را بدون نیاز به فکر و اندیشه آفرید که فکر و اندیشه مخصوص کسانی است که دلی درون سینه داشته باشند و او چنین نیست، که علم خداوندی ژرفای پرده های غیب را شکافته است و به انکار و عقاید پنهان احاطه دارد.

و درود بر محمد مصطفی (صلی الله علیه و آله و سلم) و خاندان طیب و طاهرش و سلام بر شهدا بالاخص شهدای گمنام و انگشاه اصغمان.

تقدیر و شکر از:

پدر، مادر و همسر که مشمول دعای کریشان بوده ام،

از جناب آقای دکتر علیرضا عبدالحی که با صبر و حوصله مراد این مقطع تحصیلی و این پایان نامه راهنمایی نمودند. از خداوند متعال برای ایشان توفیق روزافزون و عاقبت به خیری خواهم،

از جناب آقای دکتر عطایی و جناب آقای دکتر باقریان که داوری پایان نامه اینجانب را به عهده داشته اند و از خانم ما، غازی، فرزند و همکار که در راهنمایی و کمک اینجانب دریغ نکرده اند.

پروردگارا یاریان کن تا در پایان نامه ای که روز دفاعش یوم الحسرت و داوایش قرآن و عترت است سرفراز شویم.

تقدیم بہ قطب دایرہ امکان حضرت بقیۃ اللہ الاعظم عجل اللہ تعالیٰ فرجہ الشریف

تقدیم بہ معمار کبیر انقلاب اسلامی حضرت امام خمینی (رہ) و شہدای انقلاب و ہشت سال دفاع مقدس

تقدیم بہ رہبر عزیزم حضرت آیت اللہ العظمیٰ سید علی خامنہ ای (مدظلہ العالی)

چکیده

منشأ گروه های انگل به نظریه ی جبرهای لی بر می گردد. به عنوان مثال یکی از نتایج پایه ای برای جبرهای لی انگل، قضیه ی انگل است که به این صورت بیان می شود: هر جبرلی انگل با بعد متناهی روی یک میدان، پوچ توان است. زرن این قضیه را در نظریه ی گروه ها چنین بیان کرد که هر گروه متناهی انگل، پوچ توان است.

زلمانوف در مورد جبرهای لی انگل بیان کرد که: هر جبرلی n -انگل روی یک میدان با مشخصه ی صفر، پوچ توان است و هم چنین هر جبرلی n -انگل روی یک میدان دلخواه، موضعاً پوچ توان است. در این جا دو سؤال در نظریه ی گروه مطرح می شود که: آیا هر گروه n -انگل تاب-آزاد، پوچ توان است؟ و هم چنین آیا هر گروه n -انگل، موضعاً پوچ توان است؟ در پیرامون این دو سؤال تحقیقاتی به عمل آمده است که به اختصار به آن ها می پردازیم.

در مورد گروه های 1 -انگل چون این گروه ها همان گروه های اَبلی هستند جواب واضح است. در مورد گروه های 2 -انگل، لوی و در مورد گروه های 3 -انگل هَنیکن به هر دو سؤال بالا جواب مثبت داده اند. اما در مورد گروه های 4 -انگل تا کنون به این سؤالات جواب داده نشده است اما با استفاده از نتایج به دست آمده روی گروه های 4 -انگل، می توان دید که یک گروه 4 -انگل موضعاً پوچ توان است اگر و تنها اگر همه ی زیرگروه های 3 -مولده ی آن پوچ توان باشند. لذا اگر ثابت شود که همه ی زیرگروه های 3 -مولده ی یک گروه 4 -انگل پوچ توان هستند، آن گاه جواب یکی از سؤالات بالا داده می شود. اما در این پایان نامه تنها ثابت می شود که گروه های 4 -انگل 2 -مولده پوچ توان می باشند. یک قضیه ی کلیدی که در اثبات پوچ توانی گروه های 4 -انگل 2 -مولده ما را یاری می کند این است که: فرض کنید G یک گروه انگل و R رادیکال هرش-پلاتکین گروه G باشد. در این صورت رادیکال هرش-پلاتکین گروه خارج قسمتی $G \setminus R$ ، بدیهی است.

کلید واژه ها: انگل، پوچ توان، موضعاً پوچ توان، رادیکال هرش-پلاتکین

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
	فصل اول: تعاریف و قضایای اولیه
۲	۱ - ۱ جابه‌جاگرها
۸	۱ - ۲ گروه‌های پوچ‌توان و حل‌پذیر
	فصل دوم: گروه‌های انگل
۲۷	۲ - ۱ گروه‌های موضعاً پوچ‌توان
۳۰	۲ - ۲ گروه‌های انگل
۳۶	۲ - ۳ گروه‌های مقید
	فصل سوم: گروه‌های ۴-انگل-۲-مولدی
۴۵	گروه‌های ۴-انگل-۲-مولدی
۹۲	واژه‌نامه انگلیسی به فارسی
۹۵	واژه‌نامه فارسی به انگلیسی
۹۸	کتاب‌نامه

پیشگفتار

منشأ گروه‌های انگل^۱ به نظریه‌ی جبرهای لی بر می‌گردد. این مطلب جالب است که چه تعداد از نتایج در نظریه‌ی جبرهای لی انگل، دارای مشابه‌هایی در نظریه‌ی گروه‌های انگل هستند. به عنوان مثال یکی از نتایج پایه‌ای برای جبرهای لی انگل، قضیه‌ی انگل است که به این صورت بیان می‌شود:

هر جبر لی انگل با بعد متناهی روی یک میدان، پوچ‌توان است.

در سال ۱۹۳۶ زرن^۲ در مرجع [۲۳] نظیر این قضیه را در نظریه‌ی گروه‌ها بیان کرد. او ثابت کرد که شرط انگل برای گروه‌های متناهی معادل با پوچ‌توانی است. در سال ۱۹۵۳ گرونبرگ^۳ در مرجع [۳] نشان داد که شرط انگل برای گروه‌های حل‌پذیر معادل با موضعاً پوچ‌توانی است. در سال ۱۹۹۱ ویلسون^۴ در مرجع [۱۹] ثابت کرد، هر گروه n -انگل به طور باقیمانده‌ای متناهی، موضعاً پوچ‌توان است.

در سال ۱۹۹۵ ترایوستاسن^۵ در مرجع [۱۴] اثبات کرد که هر گروه ۴-انگل موضعاً پوچ‌توان فاقد عناصر از مرتبه‌های ۲، ۳ و ۵، پوچ‌توان از رده‌ی حداکثر ۷ می‌باشد و در سال ۲۰۰۲، عبدالهی و ترایوستاسن در مرجع [۱] نشان دادند که اگر گروهی تنها فاقد عناصر از مرتبه‌های ۲ و ۵ باشد، لزوماً پوچ‌توان نیست اما حل‌پذیری آن با برجاست، این نکته قابل توجه است که $\{۲، ۵\}$ -گروه ۴-انگل موضعاً پوچ‌توان وجود دارد که حل‌پذیر نیست (مراجع [۲] و [۱۱] را ببینید).

Engel groups^۱

Zorn^۲

Gruenberg^۳

Wilson^۴

Traustason^۵

در سال ۱۹۸۰ گوپتا و لوین نشان دادند که برای $n \geq 5$ ، لزومی ندارد هر گروه n -انگل موضعاً پوچ توان، یک گروه فیتینگ باشد. اما ترايوستاسن در مرجع [۱۶] نشان داد که همه‌ی گروه‌های ۴-انگل موضعاً پوچ توان، یک گروه فیتینگ است.

اکنون به قضایای زلمانوف^۱ در مورد جبرهای لی انگل توجه کنید.

قضیه ۱: هر جبر لی n -انگل روی یک میدان با مشخصه‌ی صفر، پوچ توان است.

قضیه ۲: هر جبر لی n -انگل روی یک میدان دلخواه، موضعاً پوچ توان است.

برهان: به مراجع [۲۰]، [۲۱] و [۲۲] رجوع شود.

با توجه به قضایای بالا سوالات زیر مطرح هستند:

(۱) آیا هر گروه n -انگل تاب-آزاد، پوچ توان است؟

(۲) آیا هر گروه n -انگل، موضعاً پوچ توان است؟

برای حالت $n = 1$ چون هر گروه ۱-انگل، یک گروه آبلی است، لذا جواب هر دو سؤال بالا مثبت است.

در سال ۱۹۴۲ لوی^۲ در مرجع [۱۰] به هر دو سؤال بالا برای حالت $n = 2$ جواب مثبت داد. او در واقع ثابت کرد که یک گروه G ، ۲-انگل است اگر و تنها اگر بستار نرمال هر زیرگروه دوری G ، آبلی باشد. به علاوه او نشان داد که هر گروه ۲-انگل، پوچ توان از رده حداکثر ۳ است.

در سال ۱۹۶۱ هینکن^۳ در مرجع [۵] به هر دو سؤال بالا برای حالت $n = 3$ جواب مثبت داد. او ثابت کرد که هر گروه ۳-انگل G که فاقد عنصر از مرتبه‌های ۲ یا

^۱Zel'manov

^۲Levi

^۳Heineken

۵ باشد، پوچ توان از رده‌ی حداکثر ۴ است. هم‌چنین نشان داد که هر گروه ۳-انگل، موضعاً پوچ توان است.

در سال ۱۹۷۲ کاپه و کاپه^۱ در مرجع [۶] یک مشخصه برای گروه‌های ۳-انگل بیان کردند. آنها نشان دادند که عبارتهای زیر معادل هستند:

(۱) G یک گروه ۳-انگل است.

(۲) بستار نرمال هر زیرگروه دوری G ، یک گروه ۲-انگل است.

(۳) بستار نرمال هر زیرگروه دوری G ، پوچ توان از رده‌ی حداکثر ۲ است.

در سال ۱۹۸۰ گوپتا و لوین^{۱۰} در مرجع [۴] نشان دادند که چنین مشخصه‌ای برای گروه‌های ۴-انگل وجود ندارد. در واقع آنها گروه ۴-انگلی را ساختند که دارای عنصری مانند x است به طوری که $(x)^G$ پوچ توان از رده‌ی بزرگتر از ۳ است.

اما هنوز این سؤالات برای حالت $n = 4$ به عنوان سؤالاتی باز مطرح هستند.

ترایوستاسن در مرجع [۱۴] نشان داد که $\{2, 3\}$ -گروه‌های ۴-انگل، موضعاً متناهی می‌باشند و در سال ۱۹۹۷ واگان‌لی^{۱۱} در مرجع [۱۸] نشان داد که ۵-گروه‌های ۴-انگل نیز، موضعاً متناهی هستند و از آن‌جا که هر p -گروه متناهی، پوچ توان است پس $\{2, 3, 5\}$ -گروه‌های ۴-انگل، موضعاً پوچ توان می‌باشند. هم‌چنین ترایوستاسن در طی تحقیقاتی به نتایجی در مورد گروه‌های ۴-انگل رسیده است. از جمله:

(۱) در سال ۱۹۹۵ در قضیه‌ای ثابت کرد که اگر G یک گروه ۴-انگل باشد،

Kappe^۱

Gupta and Levin^{۱۰}

Vaughan-Lee^{۱۱}

آن‌گاه عناصر تاب‌دار آن زیرگروه $T(G)$ از G را تشکیل می‌دهند و $\frac{T(G)}{Z(T(G))}$ حاصل ضرب مستقیمی از p -گروه‌ها می‌باشد (مرجع [۱۴] را ببینید).

(۲) در سال ۱۹۹۹ نشان داد که هر زیرگروه تولید شده توسط دو عنصر مزدوج در یک گروه ۴-انگل، پوچ‌توان از رده‌ی حداکثر ۴ است (مرجع [۱۵] را ببینید).

(۳) در سال ۲۰۰۵ در مرجع [۱۷] ثابت کرد که یک گروه ۴-انگل G ، موضعاً پوچ‌توان است اگر و تنها اگر همه زیرگروه‌های ۳-مولده آن پوچ‌توان باشند. هم‌چنین در همین مقاله نشان داد که هر گروه ۴-انگل ۲-مولده، پوچ‌توان است که ما در این پایان‌نامه به بررسی کردن این مورد خواهیم پرداخت.

در فصل اول این پایان‌نامه به تعریف و قضایایی مقدماتی خواهیم پرداخت که در فصل‌های بعد به آن‌ها نیازمند خواهیم شد.

در فصل دوم یک گروه بیشین نرمال موضعاً پوچ‌توانی به نام رادیکال هرش-پلاتکین را معرفی خواهیم کرد و ثابت می‌کنیم که اگر G یک گروه انگل و R ، رادیکال هرش-پلاتکین G باشد، آن‌گاه رادیکال هرش-پلاتکین $\frac{G}{R}$ بدیهی است. این لم ما را در رسیدن به هدف اصلی این پایان‌نامه کمک می‌کند.

هم‌چنین در این فصل یک گروه مقید را تعریف می‌کنیم و نشان می‌دهیم که اگر G یک گروه مقید و متناهی‌المولد باشد و $H \leq G$ به طوری که $\frac{G}{H}$ دوری باشد، آن‌گاه H متناهی‌المولد است. (مشابه این لم را زمانی داشتیم که اگر G یک گروه متناهی‌المولد باشد و $|G : H| \leq \infty$ ، آن‌گاه H متناهی‌المولد است).

در فصل سوم به بررسی کردن مقاله‌ای از تراپوستاسن [۱۷] می‌پردازیم که هدف اصلی

آن اثبات قضیه‌ی زیر است

قضیه: هر گروه ۴-انگلی ۲-مولده، پوچ‌توان است.

در نهایت به دو نتیجه از این قضیه می‌رسیم.

فصل ۱

تعاریف و قضایای اولیه

در این فصل به تعریف جابه‌جاگرها، گروه‌های پوچ‌توان و حل‌پذیر و هم‌چنین قضایای مربوط به آنها خواهیم پرداخت که در فصل‌های بعد از آنها استفاده خواهیم کرد.

نمادگذاری ۱.۱ اگر G یک گروه دلخواه و H زیرگروه نرمال آن باشد. آن گاه به ازای هر عنصر x در گروه G ، xH در گروه خارج قسمتی $\frac{G}{H}$ قرار دارد که آن را با \bar{x} نمایش می دهیم.

تعریف ۲.۱ فرض کنید G یک گروه و π یک مجموعه از اعداد اول باشد.

(۱) عنصر $g \in G$ را π -عنصر گویند، اگر عوامل اول مرتبه g ، در مجموعه π باشد.

(۲) گروه G را π -گروه گویند، اگر همه عناصر G ، π -عنصر باشند.

(۳) H از گروه G را یک π -زیرگروه گویند، هر گاه H یک π -گروه باشد.

تعریف ۳.۱ فرض کنید G یک گروه دلخواه و $\{G_i\}_{i \in I}$ خانواده‌ای از زیرگروه‌های

گروه G باشد. در این صورت G را حاصل ضرب مستقیم G_i ها گویند، اگر شرایط

زیربرقرار باشند:

$$(۱) \text{ به ازای هر } i \in I, G_i \trianglelefteq G,$$

$$(۲) G = \langle \cup_{i \in I} G_i \rangle$$

$$(۳) G_j \cap \langle \cup_{i \in I, i \neq j} G_i \rangle = 1$$

حاصل ضرب مستقیم G_i ها را با $\prod_{i \in I} G_i$ نمایش می دهیم.

۱-۱ جابه جاگرها

تعریف ۴.۱ جابه جاگر $[x_1, \dots, x_{n+1}]$ را به ازای یک عدد صحیح نامنفی n ، به

صورت زیر تعریف می کنیم:

$$[x_1] = x_1$$

$$[x_1, x_2] = x_1^{-1} x_2^{-1} x_1 x_2$$

$$\forall n \geq 1 \quad [x_1, \dots, x_{n+1}] = [[x_1, \dots, x_n], x_{n+1}]$$

حال فرض کنید $x_1 = x$ و $x_2 = \dots = x_{n+1} = y$. در این صورت جابه جاگر n -انگلی $[x, n y]$ به صورت زیر خواهد بود:

$$[x, 0 y] = x$$

$$[x, 1 y] = [x, y] = x^{-1} y^{-1} x y$$

$$\forall n \geq 1 \quad [x, n y] = [[x, n-1 y], y]$$

قضیه ۵.۱ فرض کنید y, x و z عناصری از یک گروه باشند. در این صورت:

$$۱) [x, y]^z = [x, y][x, y, z]$$

$$۲) [x, yz] = [x, z][x, y]^z = [x, z][x, y][x, y, z]$$

$$۳) [xy, z] = [x, z]^y [y, z] = [x, z][x, z, y][y, z]$$

برهان: به ۵.۱.۵ در مرجع [۱۲] مراجعه کنید. ■

لم ۶.۱ فرض کنید G یک گروه دلخواه باشد. در این صورت به ازای هر a, b, c و d در G داریم:

$$[a, b] = b^{-a} b = a^{-1} a^b \quad (۱)$$

$$[a, b]^{-1} = [b, a] \quad (۲)$$

$$[a^b, c^d] = [a, c^{db^{-1}}]^b, \quad [a, c^{b^{-1}}]^b = [a^b, c], \quad [a, b]^c = [a^c, b^c] \quad (۳)$$

$$[a^{-1}, b] = [a, b]^{-a^{-1}}, \quad [a, b^{-1}] = [a, b]^{-b^{-1}} \quad (۴)$$

$$(5) \text{ اگر } [a, b] = 1, \text{ آنگاه } [a^{-1}, b^{-1}] = [a^{-1}, b] = [a, b^{-1}] = 1$$

$$(6) \text{ اگر } [a, b] = 1 \text{ و } [a, c] = 1, \text{ آنگاه } [a, bc] = 1$$

$$(7) \text{ اگر } [a, b] = 1 \text{ و } [a, bc] = 1, \text{ آنگاه } [a, c] = 1$$

$$(8) (ab)^c = a^c b^c$$

$$(9) [a^{-1}, b, c] = [[a, b]^{-a^{-1}}, c]$$

$$(10) a^b = a[a, b]$$

$$(11) [a^b, a] = [a, b, a]$$

برهان:

$$1) [a, b] = a^{-1} b^{-1} a b = b^{-a} = a^{-1} a^b.$$

$$2) [a, b]^{-1} = (a^{-1} a^b)^{-1} = (a^{-b} a) = [b, a].$$

$$3) [a, b]^c = c^{-1} [a, b] c = c^{-1} a^{-1} b^{-1} a b c = c^{-1} a^{-1} c c^{-1} b^{-1} c c^{-1} a c c^{-1} b c \\ = a^{-c} b^{-c} a^c b^c = [a^c, b^c].$$

$$[a, c^{b^{-1}}]^b = [a^b, c^{b^{-1}b}] = [a^b, c]$$

به عنوان نتیجه

$$[a, c^{db^{-1}}]^b = [a^b, (c^{db^{-1}})^b] = [a^b, c^{db^{-1}b}] = [a^b, c^d]$$

و هم چنین

$$4) [a, b]^{-b^{-1}} = ([a, b]^{-1})^{b^{-1}} = ([b, a])^{b^{-1}} = b[b, a]b^{-1} = bb^{-1}a^{-1}bab^{-1} \\ = a^{-1}bab^{-1} = [a, b^{-1}].$$

$$[a^{-1}, b] = [a, b]^{-a^{-1}} \text{ به طور مشابه}$$

(5) بنابر (4)، داریم

$$[a, b^{-1}] = [a, b]^{-b^{-1}} = 1^{-b^{-1}} = 1.$$

$$[a^{-1}, b] = [a, b]^{-a^{-1}} = 1^{-a^{-1}} = 1.$$

$$[a^{-1}, b^{-1}] = [a^{-1}, b]^{-b^{-1}} = 1^{-b^{-1}} = 1.$$

$$[a, b] = 1 \Rightarrow ab = ba, \quad [a, c] = 1 \Rightarrow ac = ca \quad (6) \text{ می دانیم}$$

پس خواهیم داشت

$$abc = bac = bca \Rightarrow a(bc) = (bc)a \Rightarrow [a, bc] = 1.$$

$$[a, b] = 1 \Rightarrow ab = ba, \quad [a, bc] = 1 \Rightarrow abc = bca \quad (7) \text{ می دانیم}$$

پس خواهیم داشت

$$abc = bca \Rightarrow bac = bca \Rightarrow b^{-1}bac = ca \Rightarrow ac = ca \Rightarrow [a, c] = 1.$$

$$8) (ab)^c = c^{-1}abc = c^{-1}acc^{-1}bc = a^c b^c.$$

$$9) [a^{-1}, b, c] = [[a^{-1}, b], c]$$

$$= [[a, b]^{-a^{-1}}, c]. \quad (4) \text{ بنابر}$$

$$10) a^b = b^{-1}ab = aa^{-1}b^{-1}ab = a[a, b].$$

$$11) [a^b, a] = [a[a, b], a]$$

$$= [a, a]^{[a, b]}[a, b, a] = [a, b, a]. \quad (3), 5.1 \text{ بنابر قضیه ی}$$

اثبات کامل شد. ■

نمادگذاری ۷.۱ جابه جاگر $[x_m, g]$ را به صورت زیر نشان می دهیم

$$[x_m, g] = [x, [x_{m-1}, g]]$$

قضیه ۸.۱ برای هر دو عنصر x و g در یک گروه داریم:

$$[g, {}_m x] = [x_m^{-1}, g]^{x^m}$$

برهان:

با استقرای روی m به اثبات می‌پردازیم. فرض کنیم $m = 1$. در این صورت

$$[x^{-1}, g]^x = ([g, x^{-1}]^{-1})^x \quad \text{بنابر لم ۶.۱، (۲)}$$

$$= [g, x^{-1}]^{-x}$$

$$= ([g, x]^{-x^{-1}})^{-x} \quad \text{بنابر لم ۶.۱، (۴)}$$

$$= [g, x]$$

فرض کنیم $m > 1$ و حکم برای مقادیر کمتر از m برقرار باشد. داریم:

$$\begin{aligned} [x_{m+1}^{-1}, g]^{x^{m+1}} &= [x^{-1}, [x_m^{-1}, g]]^{x^{m+1}} \\ &= ([x^{-1}, [x_m^{-1}, g]]^{x^m})^x \\ &= ([x^{-x^m}, [x_m^{-1}, g]^{x^m}])^x \quad \text{بنابر لم ۶.۱، (۳)} \end{aligned}$$

$$= ([x^{-m} x^{-1} x^m, [x_m^{-1}, g]^{x^m}])^x$$

$$= ([x^{-1}, [x_m^{-1}, g]^{x^m}])^x$$

$$= [x^{-1}, [g, {}_m x]]^x \quad \text{بنابر فرض استقرا}$$

$$= ([[g, {}_m x], x^{-1}]^{-1})^x \quad \text{بنابر لم ۶.۱، (۲)}$$

$$= [[g, {}_m x], x^{-1}]^{-x}$$

$$= ([[g, {}_m x], x]^{-x^{-1}})^{-x} \quad \text{بنابر لم ۶.۱، (۴)}$$

$$= [g, {}_m x], x]$$

$$= [g, {}_{m+1} x]$$

اثبات کامل شد. ■

تعریف ۹.۱ اگر G یک گروه باشد، آنگاه G' را زیرگروه مشتق G گویند و به صورت زیر تعریف می‌شود.

$$G' = [G, G] = \langle [x, y] \mid x, y \in G \rangle$$

تعریف ۱۰.۱ گروه G را فراآبلی گویند اگر G' یک گروه آبلی باشد.

لم ۱۱.۱ اگر گروه G فراآبلی باشد، آنگاه به ازای هر a در G' و b در G داریم:

$$[a, b, c] = [a, c, b]$$

برهان:

بنابر قضیه ۵.۱، (۲)، داریم:

$$[a, bc] = [a, c][a, b][a, b, c] \quad , \quad [a, cb] = [a, b][a, c][a, c, b]$$

می‌دانیم $G' \trianglelefteq G$ و G' آبلی است پس جابه‌جاگرهای فوق در G' قرار دارند و با یکدیگر جابه‌جا می‌شوند. لذا

$$\begin{aligned} [a, b, c][a, c, b]^{-1} &= [a, b]^{-1}[a, c]^{-1}[a, bc][a, cb]^{-1}[a, b][a, c] \\ &= [a, bc][a, cb]^{-1} \\ &= a^{-1}(bc)^{-1}a(bc)(cb)^{-1}a^{-1}(cb)a \\ &= ((bc)a)^{-1}a(bc)(cb)^{-1}a^{-1}(cb)(c^{-1}b^{-1})(bc)a \\ &= (bca)^{-1}[a^{-1}, [b^{-1}, c^{-1}]](bca) \end{aligned}$$